

**Oponentský posudek na habilitační práci MgA. Víta Havlíčka, Ph.D. – odbornou monografii
Varhany na Královédvorskú. Dvůr Králové nad Labem: Královédvorský chrámový sbor z. s., 2018.
ISBN 978-80-270-5251-6.**

S potěšením jsem si prostudoval monografii Víta Havlíčka *Varhany na Královédvorskú*, kterou dotyčný předkládá jako habilitační práci na Hudební a taneční fakultě Akademie múzických umění v Praze. V souladu se všeobecnými standardy kladenými na habilitační spis, resp. odborný publikační výstup, si pak dovoluji formulovat níže uvedené hodnocení této práce.

Téma a jeho relevance

Skutečnost, že varhany a varhanářství na území českých zemí (Československa, České republiky) jsou jevem stále ještě víceméně nedostatečně probádaným, je v odborné komunitě všeobecně známa – ostatně i autor na ni správně poukazuje. Tento stav je markantní zejména při srovnání s rozsáhlou a historicky kontinuální organologickou reflexí na území německy mluvících zemí, ale i dalších států Evropy. Již z tohoto důvodu je každý kvalitní odborný spis, který přispívá k odstranění naznačeného nedostatku, více než záslužný; a nejinak tomu je i v případě publikace – habilitační práce Víta Havlíčka. Autor si tedy zvolil téma málo probádané (míněno i s ohledem na specifikaci organologického výzkumu v rámci zvolené lokality), jehož kvalitní reflexe má velký potenciál zejména pro další organologický výzkum vývoje varhan a varhanářství na našem území.

Opomenout nelze také nemalý význam tématu zkoumaného Vítem Havlíčkem pro aplikační rovinu, kdy zejména vytvoření kvalitní dokumentace poskytuje nezbytný základ pro následnou realizaci efektivní ochrany stávajícího varhanního fondu a zlepšování jeho stavu.

Drobným podnětem k úvaze o tematické profilaci této práce, resp. de facto každé aktuální organologické monografie, tak může být jen poznámka o potřebě realizace také syntetizujícího výzkumu varhan a varhanářství v našem kulturním prostoru, který by si kladl za cíl nejen pečlivě zdokumentovat a analyzovat nástroje ve vybrané lokalitě, ale jenž by také otevíral a reflektoval širší otázky základních koncepčních, stylových, konstrukčních, uměleckých a historicky vývojových profilací ve stavbě varhan daného teritoria a sledovaného časového období.

Metodologická koncepce

Autor jednoznačně prokázal svou schopnost formulovat odborný text na základě ujasněné a explicitně definované metodologické koncepce. Velkým kladem práce je tak důsledné nastínění těchto aspektů v *Úvodu* spisu, který zahrnuje mj. vymezení reflektované lokality i zvolených časových mezníků, zdůvodnění strukturace spisu, informace o metodice popisu a dokumentace varhan (zde je potřeba vyzdvihnout zcela precizní a detailní sjednocení všech evidovaných parametrů a charakteristik jednotlivých nástrojů), stejně jako základní přehled o pramenné základně a klíčových informačních zdrojích.

Je otázkou, zda má smysl do *Úvodu* (resp. práce vůbec) zařazovat pasáž předkládající elementární informaci o konstrukci varhan – u odborné monografie působí tento základní výkladový text (zjevně určený pro laického čtenáře) poněkud nadbytečně a možná i nesourodě (odborná práce nemusí

rekapitulovat zcela základní poznatky); nejedná se však o závažný nedostatek, který by jakkoliv výslednou kvalitu monografie snižoval.

Ačkoliv výše naznačené precizní zdůvodnění strukturace spisu je rysem jednoznačně kladným, vlastní podoba zvolených strukturních kritérií (od kterých se pak odvíjejí názvy kapitol) je diskutabilní. Důvodem je především absence jednotného, či alespoň rámcově uceleného stratifikačního kritéria – byť autor v *Úvodu* na s. 8 hovoří o chronologickém řazení kapitol jakožto zvoleném hledisku. Práce je však členěna do celků: *Nejstarší nástroje do roku 1820* (tedy dle hlediska chronologického), *Varhanáři Barthové – varhany z 1. poloviny 19. století* (dle úzce specifikovaného věcného kritéria synchronního charakteru – varhanářského rodu Barthů, zároveň však s doplňujícím chronologickým vymezením 1. poloviny 19. stol., čímž dochází k časovému překrývání s mezníkem vytyčeným v předchozí kapitole), *Varhany z 2. poloviny 19. století* a *Varhany z počátku 20. století* (obě dle čistě chronologického hlediska), dále *Varhany firmy Rieger* (dle věcného synchronního kritéria, tedy konkrétního výrobce), *Varhany ve Dvoře Králové nad Labem* (čistě dle lokálně-teritoriálního kritéria). Poslední pasáž výkladového textu *Zaniklé varhany*, stejně jako dvě tematicky různorodá *Intermezza* mají své opodstatnění jako logický doplněk rozšiřující vlastní výkladovou linii.

Vedle nedodržení jednoho stratifikačního kritéria (striktně chronologického, teritoriálního, či věcného – např. dle výrobce), je ve věcné rovině na škodu, že autor nezohledňuje přirozené mezníky dané autonomním vývojem varhanářství na našem území (resp. obecněji ve střední Evropě), zejména nástup tzv. romantického varhanářství v cca šedesátých až sedmdesátých letech 19. století, rozpad tohoto paradigmatu a postupný průnik podnětů Varhanního hnutí (*Orgelbewegung*) v meziválečném a zejména poválečném období. Vít Havlíček tyto jevy hledá a definuje v rámci konkrétních varhan dané lokality, což je přirozeně možné, avšak zároveň se tím zbavuje možnosti začlenění zjištěných poznatků do širšího vývojového kontextu varhanářství na našem území.

Obsahový charakter práce

K obsahovému pojetí a charakteru vlastního textu lze konstatovat, že vykazuje vysoce erudované parametry, a to jak z odborného organologického hlediska, tak i hudebně historiografického uchopení; tedy v oblasti vlastní dokumentace, výzkumu pramenů, komparace s odbornou literaturou atp.

V textu se nachází pouze několik – víceméně zanedbatelných nepřesností; např. informace o vývoji firmy Rieger na s. 125 nepřímou vyznívá v tom smyslu, že Franz Rieger byl zakladatelem významné varhanářské továrny a na něho navázali synové Otto a Gustav (v reálu však právě oni vystavěli moderní průmyslovou firmu), či obdobně nepřesně může vyzníkat konstatování (tamtéž) o vzniku a užívání názvu „Gebrüder Rieger“ (po nástupu Otty a Gustava), avšak bez upřesnění, že takto se firma jmenovala pouze do roku 1904, kdy se do jejího čela postavil Otto Rieger ml. a továrna transformovala svůj název na „Rieger“ (do této éry pak spadá i působení Josefa von Glatter-Götze). Taktéž vyjádření na s. 98, říkající že: „*Na konci 19. a zejména ve 20. století nastává nový fenomén – tovární výroba varhan*“ není přesné, drtivá většina varhanářských továren na našem území vznikla opravdu v již zmíněných šedesátých a sedmdesátých letech 19. století, tj. nikoliv na konci epochy, či ve 20. století. Naznačené nedostatky jsou však dány spíše jen ne zcela přesnou stylistickou formulací.

Váženější výtka k posuzované práci se týká pojetí *Závěru*, který je spíše jen shrnutím obsahu a charakteru práce, ale nepředstavuje klíčovou odbornou pasáž, jež by měla formou zhuťnéle teze prezentovat hlavní zjištění realizovaného výzkumu. Nejedná se jen o nedostatek formálního charakteru, ale o jev koncepční – právě zde totiž chybí ona syntéza poznatků, která by zodpověděla obecnější otázky a začlenila varhany v dané lokalitě do širšího kontextu vývoje varhanářství na území českých zemí. Danou

skutečnost (pojetí závěrečné pasáže jako pouhého shrnutí) ostatně podtrhuje i překlad *Závěru* do anglické a německé verze, jakožto *Summary* a *Zusammenfassung*, což jsou právě cizojazyčné ekvivalenty pro shrnutí (resumé).

Formální stránka

Práce je napsána vysoce kultivovaným jazykem s odpovídající odbornou terminologií, text je doplněn pečlivě vypracovaným a rozsáhlým poznámkovým aparátem s detailními odkazy na použité zdroje, stejně jako kvalitní fotografickou dokumentací. Kladem je bezesporu zařazení jak jmenného, tak i místního rejstříku. Jediným formálním nedostatkem tak je užívání tzv. „ich formy“ (1. os. jedn. č.), která je pro odborný text nevhodná.

Dosažené výsledky, potenciál pro další organologický výzkum a celkový přínos k poznání

Práce Víta Havlíčka přináší cennou dokumentaci varhan v rámci zvolených kritérií (teritoriálních, časových aj.), a to včetně precizního vytěžení pramenné základny. Vytčený úkol byl autorem realizován na vysoké odborné úrovni (pouze s několika drobnějšími výtkami metodologického, či koncepčního charakteru).

Generálně se jedná o výstup, který je přínosný pro další organologický výzkum, pro detailní poznání nástrojového fondu v dané lokalitě, a v neposlední řadě i pro uchování zkoumaného varhanního fondu do budoucna (je zde tedy i prokazatelný společenský přínos).

Závěr – zhodnocení z hlediska kvality habilitační práce

Zhodnocení všech aspektů spisu Víta Havlíčka dává jednoznačně převážit kladným parametrům. Práce je impozantní z hlediska prostudovaných pramenů, realizované dokumentace v terénu, precizní svým zpracováním i obsahovou náplní. Z pohledu habilitačních kritérií kandidát předloženým spisem prokázal schopnost vysoce odborné výzkumné činnosti organologického, resp. historiografického charakteru, vysokou znalost dané problematiky, stejně jako schopnost formulovat toto poznání do relevantních výsledků vědeckého výzkumu. V tomto smyslu ji lze považovat za práci jednoznačně přínosnou vědeckému poznání a z tohoto důvodů také plně vyhovující požadavkům kladeným na habilitační spis.

Habilitační práci Víta Havlíčka s ohledem na výše uvedené skutečnosti proto v rámci příslušného habilitačního řízení doporučuji k uznání.

V Olomouci dne 28. prosince 2022

PhDr. Petr Lyko, Ph.D. et Ph.D.